

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ У БАНКАХ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто теоретичні та практичні засади депозитної політики банків України в умовах формування національної грошово-кредитної системи, а також визначено напрями подальшого розвитку депозитних операцій в умовах зростання конкуренції на депозитному ринку.

Аннотация. Исследованы теоретические и практические основы депозитной политики банков Украины в условиях формирования национальной денежно-кредитной системы, а также определены направления дальнейшего развития депозитных операций в условиях роста конкуренции на депозитном рынке.

Annotation. The theoretical and practical foundations of the deposit policy of Ukrainian banks under the conditions of forming national monetary system were studied, and the areas for further development of deposit operations in the face of rising competition in the deposit market were identified.

Ключові слова: кредитні відносини, кредитна політика, банк, банківська система, депозитні операції комерційних банків, облікові етапи за депозитними операціями.

Ринкова трансформація України передбачає створення нової економічної системи, яка б охоплювала різноманітність ринкових відносин як у сфері виробництва, так і у сфері розподілу, обміну і споживання. Основою розподільчих відносин, які виступають об'єднуючою ланкою між виробництвом і споживанням є фінансові та кредитні відносини. Однією з основних функцій банківської системи є раціональний розподіл фінансових ресурсів шляхом акумулювання тимчасово вільних коштів суб'єктів господарювання і населення. Необхідною умовою досягнення зазначеної мети є залучення значних ресурсів, зокрема депозитних. Тому в банківській системі проблема формування оптимальних за обсягами і термінами депозитних ресурсів постає, як правило, на перше місце, що дає можливість стверджувати важливість депозитної політики.

Вивченню проблем розвитку депозитних операцій у тих чи інших періодах розвитку економіки присвячено чимало наукових праць та періодичних видань багатьох вітчизняних, та зарубіжних економістів, до яких належать: Бертков М. Т., Васюренко О. В., О. Заруба, Дмитрієва О. М., Кисельов В. В., Косой А. М., Лаврушин О. І., Мороз А. М., Савлук М. І., Усоскін В. М. та ін.

Метою даної статті є аналіз порядку організації й обліку депозитних операцій комерційного банку.

У рамках поставленої мети визначені такі завдання: розгляд теоретичних аспектів проведення депозитних операцій та запропонування шляхів удосконалення депозитної діяльності банку.

Об'єктом дослідження даної роботи є депозитна система банків України.

Предмет дослідження становить тенденції та напрями розвитку депозитної діяльності банків в Україні.

Значення банків у сучасному світі загальновідоме – це специфічний фінансовий інструмент, який, акумулюючи кошти і зберігаючи суспільні заощадження, фінансує державу, підприємства і приватних осіб, відповідає за кредитні відносини суб'єктів господарювання та ефективно функціонування платіжної системи [1].

Банк – юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має включне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесені до Державного реєстру банків [2]. За офіційними даними Національного банку України (НБУ) станом на 1 січня 2012 року в Україні зареєстровано 198 банків, 21 з яких перебувають у стані ліквідації (на 1 січня 2011 року – 194 та 18 банків відповідно). На 1 січня 2012 року кількість діючих банків на території України становить 176 з них 53 з іноземним капіталом, з яких 22 банки зі 100 % іноземним капіталом (частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків становить 41,9 %). На 1 січня 2011 року налічувалося 55 банків з іноземним капіталом із 176 працюючих. Що стосується банків із 100 % іноземним капіталом, то на 1 січня 2011 року їх налічувалось 20 [3].

Ефективна діяльність банків та масштаби їх операцій залежать від обсягу ресурсів, якими вони володіють. Без достатньої ресурсної бази банки не зможуть у належних обсягах здійснювати кредитування поточних потреб юридичних та фізичних осіб.

У 2012 році банківська система поступово відновлюється, збільшує розміри внутрішнього кредитування юридичних і фізичних осіб, нарощує свої капітали за рахунок іноземних інвесторів і державного інституту в особі Національного банку України.

Рейтинг "Реальної економіки" охоплює 31 найбільший банк за обсягом активів, що утримують на своїх балансах понад 80 % депозитів фізичних осіб в Україні.

Згідно з Положенням про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами під депозитом (вкладом) розуміються грошові кошти в готівковій або безготівковій формі у

вкладника на договірних засадах на визначений строк зберігання чи без зазначення такого строку (під процент або дохід в іншій формі) і підлягають виплаті відповідно до законодавства України та умов договору [4].

Загострення конкуренції між банками й іншими фінансово-кредитними установами за внески фізичних і юридичних осіб привело до появи величезної розмаїтості депозитів.

За строками використання коштів вкладу (депозити) клієнтів банку поділяють на:

вклади (депозити) на вимогу;

строкові вклади (депозити).

До вкладів на вимогу належать залишки тимчасово вільних коштів клієнтів банку на поточних рахунках.

У складі строкових вкладів виокремлюють власне строкові вклади й ощадні вклади. Власне строкові вклади відкриваються всім клієнтам банку: суб'єктам господарювання, фізичним особам, небанківським фінансовим установам, банкам. Ощадні вклади відкриваються тільки фізичним особам [5].

Кошти до запитання та строкові кошти фізичних осіб обліковуються за рахунками 262-ї та 263-ї груп. При цьому рахунки 262-ї групи "Кошти на вимогу фізичних осіб класифікуються за спрямуванням цих коштів [6].

Усі особові рахунки вкладників підлягають реєстрації як у бухгалтерії, так і в депозитному відділі банку. Датою відкриття депозитного рахунку є дата надходження грошових коштів на депозитний рахунок. Юридичні особи мають право перераховувати з поточного рахунку або вносити кошти готівкою.

Залучені кошти підприємств більшою мірою складаються із залишків на поточних рахунках, крім того, вони надзвичайно чутливі до ділової активності в Україні. У таких умовах кращим банкам можливо було б задуматися про створення своєї публічної історії та випуск облігацій. Саме доступ до строкових ресурсів на відкритому ринку міг би багато в чому зрівняти потенційні можливості українських банків й банків з іноземним капіталом.

При залученні коштів на вклад (депозит) в обліку здійснюються такі бухгалтерські проводки:

Дт рахунки для обліку грошових коштів, рахунки клієнтів;

Кт рахунки для обліку залучених вкладів (депозитів).

Умовами депозиту зі сплатою процентів щомісячно є: строк дії депозиту від 93 до 2 555 днів, поповнення депозиту не допускається, а також якщо повернення вкладу здійснюється раніше середини строку депозиту або поточного річного періоду, визначеного договором, сума процентів перераховується за ставкою 0,05 % річних. Якщо повернення вкладу здійснюється посередині строку депозиту або поточного річного періоду, визначеного договором, або пізніше – сума процентів перераховується за ставкою, що становить половину чинної процентної ставки. Проценти за попередні річні періоди виплачуються в повному обсязі.

Нарахування відсотків за депозитом відображається таким чином:

Дт відсоткові витрати за коштами клієнтів;

Кт нараховані витрати за строковими депозитами.

Після закінчення депозитної угоди закриття депозиту відображається бухгалтерськими проведеннями:

Дт депозитні рахунки клієнтів;

Кт поточні рахунки клієнтів.

Активними депозитними операціями є розміщення банківських коштів на вклади в інші банки, а пасивними депозитними операціями – кошти залучені банком. Депозитні операції можуть бути активними лише на міжбанківському кредитному ринку [1].

Однією з проблем подальшого розвитку депозитних операцій в Україні є дефіцит ресурсів. У більшості з них відсутні кредитні рейтинги, що заважає залученню коштів. А це могло б принести їм необхідні строкові ресурси, такі необхідні для кредитування як корпоративних, так і приватних позичальників. Адже депозити населення, які є головним джерелом ресурсів банків в Україні, поки ще вважаються коштами "до запитання".

Як перспективний напрям удосконалення депозитних операцій можна запропонувати забезпечення банками України максимально можливого розширення різних видів депозитних операцій, надаючи різноманітні пільги й депозитні послуги. Необхідно вдосконалити законодавчу базу щодо повернення вкладів, підвищити захищеність усіх категорій вкладів та поступово переводити банківську систему в стан, який більшою мірою відповідає вимогам світового співтовариства.

Проведене дослідження дало змогу обґрунтувати сутність та особливості депозитних операцій комерційних банків в Україні. Зростання конкуренції на депозитному ринку за умови одночасного зниження відсоткової ставки визначає необхідність для банківських інститутів запровадження депозитних інструментів.

Дані питання не є завершеними та потребують подальшого розгляду та вдосконалення облікових процесів за депозитними операціями.

Наук. керівн. Глебова Н. В.

Література: 1. Глебова Н. В. Облік у банках : навч. посібн. / Н. В. Глебова, Л. М. Стиренко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 308 с. 2. Про банки і банківську діяльність : Закон України [Електроний ресурс]. – Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua>. 3. Реєстрація банку з іноземним капіталом [Електроний ресурс]. – Режим доступу : <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2012/4/3/60737.htm>. 4. Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами [Електроний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03>. 5. Васюренко О. В. Облік і аудит у банках / О. В. Васюренко [Електроний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/15840720/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/oblik_i_audit_u_bankah_-_vasyurenko_ov. 6. Литвин Н. Б. Фінансовий облік у банках : підручник / Литвин Н. Б. – К. : Хай-Тек Прес, 2010. – 608 с.